

УДК 62.127

ЗАЛЕЖНІСТЬ КЕРОВАНOSTІ АВТОМОБІЛЯ ВІД ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ГІДРОПІДСИЛЮВАЧА

Артьомов М.П., д.т.н., професор, Нікітін М.А., здобувач вищої освіти
(Державний біотехнологічний університет)

Спочатку теоретичні та експериментальні дослідження стійкості та керованості руху машин проводилися для автомобілів з жорсткими колесами. Результатом проведених випробувань та досліджень стало створення теорії стійкості руху, в якій були обґрунтовані та сформульовані основні положення щодо стійкості проти перекидання та занесення двовісних автомобілів [1].

Одним з перших, хто розглянув основи теорії руху автомобіля по криволінійній траєкторії, був Н. Є. Жуковський [1].

Реальна здатність автомобіля рухатися відповідно до обраної траєкторії залежить від своїх реакцій як на управляючі впливи (керованість), і на випадкові обурення (стійкість).

Особливу роль у питаннях керованості грає проблема технічного стану рульового управління. При вирішенні практичних завдань підвищення працездатності гідроприводів агрегатів керування, особливе значення має забезпечення стабільності показників якості перехідних процесів і забезпечення функціональної стабільності агрегатів рульового управління [2].

Гідрофіковане і електрифіковане рульове управління знижує зусилля на поворот колісної машини, підвищує якість її руху, продуктивність, ефективність і безпеку руху автомобілів і транспортних поїздів.

Збільшення маси, що припадає на ведучі колеса, покращує зчіпні властивості автомобіля, якщо ж розвантажити керовані колеса, то це негативно позначиться на його стійкості та керованості.

При розвантаженні передніх керованих коліс на 15...20% від статистичного значення ускладнює водіння автомобіля, а при 35...40% настає повна "втрата" керованості [3].

Працездатність гідравлічної системи залежить від її технічних параметрів і характеристик, таких як передатного відношення слідкуючого механізму, діаметра золотника розподільника і поршня силового циліндра, пружної деформації механічного ланцюга і жорсткості трубопроводів, гідравлічного опору, величини робочого тиску, продуктивності насоса, динамічних умов роботи мас, що рухаються, ступеня зносу робочих поверхонь гідравлічних елементів (витікання) та інших параметрів.

У гідравлічному об'ємному рульовому управлінні золотник виконує функцію реверсивного гідропідсилювача потужності високим коефіцієнтом підсилення.

Робочі процеси у ньому описуються складними нелінійними рівняннями. Гідравлічні характеристики виражають залежність витрати рідини від сигналу керування та величини навантаження.

Основні з них: коефіцієнт посилення золотника за витратою

$$k_Q = \mu \pi d \sqrt{\frac{P}{\rho}}, \quad (1)$$

коефіцієнт посилення за швидкістю

$$k_V = \frac{2\pi d \mu i}{F_n} \sqrt{\frac{Pq}{\nu}}, \quad (2)$$

де μ – коефіцієнт витрати, що характеризує рух рідини через отвір; d – діаметр золотника розподільника; p – тиск робочої рідини; q – прискорення вільного падіння; ν – питома вага рідини; ρ – густина робочої рідини; i – передаточне відношення механізму керування поворотом; F_n – площа поршня гідроциліндра.

Як видно з формул (1),(2) ці коефіцієнти залежать від тиску рідини в гідравлічній системі.

Кількість рідини, що перетікає в цих каналах, пропорційно робочому тиску рідини [4]

$$Q_y = k_y P \quad (3)$$

Ці витікання впливають на працездатність рульового управління та виявляються по-різному залежно від того, де вони з'явилися.

Зношування насоса гідравлічної системи призводить до зменшення його об'ємної подачі. Отже, при малих оборотах двигуна зменшиться передатне відношення рульового управління.

Список використаних джерел

1. Жуковский Н.Е. К динамике автомобиля. ПСС, т.VII. М.: Гостехиздат, 1950. 373 с.
2. Артёмов М.П. Повышение устойчивости движения пахотного агрегата при изменении технических параметров системы управления. Автореф. дис. канд. техн.наук:05.05.11 / Харків, 2006, 21с.
3. Носенков М.А., Бахмутский М.М., Торно В.М. Влияние чувствительности автомобиля к повороту руля на управляемость и устойчивость движения. – Автомобильная промышленность, №4. – С. 22 - 23.
4. Технологічні карти діагностування і технічного обслуговування тракторів: практ. посібник / О.В.Козаченко, В.М.Блезнюк, С.П.Сорокін, О.В.Блезнюк та ін. – Харків: ТОВ «ЕДЕНА», 2010. – 240 с.